

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ  
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ  
ДС/ВМ 05/4-02 бр.946/1-ХV/ I 9  
1.6.2017. године

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ  
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду на својој XI редовној седници, одржаној 1.6.2017. године – на основу чл. 231. став 1. алинеја 15. и 16. и члана 278. Статута Факултета, прихватило је Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: РЕЛИГИОЗНО СЛИКАРСТВО СТЕФАНА ТЕНЕЦКОГ, докторанда Јоване Колунције.

За ментора је одређен доц. др Владимир Симић.

Доставити:

1x Универзитету у Београду  
1x Стручном сараднику за  
докторске дисертације  
1x Шефу Одсека за правне послове  
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Данијел Синани

|                  |            |                                                     |
|------------------|------------|-----------------------------------------------------|
| Факултет         | Филозофски | УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ                              |
| 04/1-2 бр. 6/267 |            | Веће научних области друштвено-хуманистичких наука  |
| (број захтева)   |            | (Назив већа научних области коме се захтев упућује) |
| 1.06.2017.       |            |                                                     |
| (датум)          |            |                                                     |

**ЗАХТЕВ**  
за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Религиозно сликарство Стефана Тенецког

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА  
ОБЛАСТ

Историја уметности

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Јована Мирослав Колунџија

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски факултет у Београду

Година дипломирања: 2010.

Назив мастер рада кандидата:

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањена:

Година одбране мастер рада:

Обавештавамо вас да је Наставно-научно већа на седници одржаној 1.06.2017.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

|  |                         |
|--|-------------------------|
|  | В.Д.ДЕКАНА              |
|  | Проф. др Данијел Синани |

Додатак уз образац 1.

## ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата Јовану Колунцију

Име и презиме ментора: др Владимир Симић

Звање: доцент

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1. *The Image of the Past as a Historical Argument. The Reception of the Middle Ages in Serbian Baroque Art*, u: *Imagining the Past, the Reception of the Middle Ages in the Serbian Art from the 18th to 21st Century*, Belgrade: Serbian National Committee of Byzantine Studies, Službeni glasnik, Institute for Byzantine Studies SANU 2016, 11–23. **M13**
2. *Печати Захарије Орфелина: симболи и емблеми*, Зборник Матице српске за ликовне уметности 43 (2015), 93–108. **M24**
3. *Body – Image – Space: Serbian Orthodox monasteries and the creation of patriotic memory in the 18th century*, *Annales Universitatis Apulensis, Series Historica*, Knj. 18, sv. 1 (2014), 195–218. **ERIH**
4. *За љубав отаџбине: патриоте и патриотизми у српској култури XVIII века у Хабзбуршкој монархији*, Нови Сад: Галерија Матице српске, 2012. **M41**
5. *"Gnädiger Kaiser" und "treuer Untertan": dynastic patriotism and Orthodox subjects in the eighteenth-century Habsburg monarchy*, *Das achtzehnte Jahrhundert und Österreich: Internationale Beihefte*, Bd. 5 (2012), 25–43. **ERIH**

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, AHCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, AHCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

**В. Д. ДЕКАНА ФАКУЛТЕТА**

Датум

М.П.

**проф. др Данијел Синани**

Универзитет у Београду  
Филозофски факултет  
Одељење за историју уметности

Образложење предлога теме докторског рада  
**РЕЛИГИОЗНО СЛИКАРСТВО СТЕФАНА ТЕНЕЦКОГ**

Кандидат:  
мср Јована Колунџија  
доцент

Ментор:  
др Владимир Симић,

Београд

2017.

## ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

### 1. Тема дисертације

Религиозно сликарство Стефана Тенецког

### 2. Предмет истраживања

Предмет истраживања будуће докторске дисертације је религиозно сликарство Стефана Тенецког, које ће бити анализирано и критички тумачено у светлу савремених истраживања српске и европске уметности и визуелне културе 18. века (Медаковић, 1971, 1976; Panovski, 1995; Стошић, 1996; Тимотијевић, 1996; Бодин, 2000, 2001) чиме ће се створити услови за ново ишчитавање сликарства овог уметника.

Осамнаесто столеће представља специфично раздобље у развоју српске уметности јер се тежиште српске културе премешта северно од Саве и Дунава, на територију Хабзбуршке монархије. Та промена је условило појаву нових процеса посебно када је реч о очувању верског и грађењу националног идентитета. Последица тога је била промена у рецепцији традиционалне уметности, а носилац тих промена је била јерархија карловачке митрополије – кључна интелектуална снага српског народа и главни заговорни верских реформи које су се у великој мери утицале на развој црквене уметности. У првој половини 18. века у српској уметности преовладавали су индиректни утицаји барокне естетике и иконографије из Украјине, великог духовног и уметничког центра Кијева (Давидов, 1968; Медаковић, 1971; Тимотијевић, 1996). Доносиоци тих програма били су украјински сликари који су позивани да раде у храмовима на подручју Карловачке митрополије.

Дејан Медаковић каже да је „за српску уметност, тачније за разумевање процеса њене модернизације, посебно оне обављене у првој половини 18. века, од пресудне важности било јужноруско уметничко подручје са центром у Кијеву, одакле су та нова схватања пристизала и у српску средину”. Духовна академија Кијевопечерске

лавре била је велики центар православне теологије, педагогије, издавачке делатности и уметности, у коме је од средине 18. века текао процес европеизације и обнове старијих филозофских и естетских схватања. Из западноевропског сликарства преузета су, посредством предложака (графике), нова иконографска решења и стилска обележја (Давидов, 1971).

Ово сликарство је у почетку покушало да измири у себи две супротне духовне и сликарске идеје: традиционалну-православно-византијску и барокну-западноевропску. У Украјини и Русији, а касније по узору на њих и код Срба у Подунављу, настале су занимљиве ликовне симбиозе у којима је још увек била присутна успомена на старо, која је упућивала у исти мах опредељење ка новом тенденцијама.

У Арад је почетком тридесетих година 18. века стигла прва група украјинских иконописаца. Њих је позвао епископ Исаија Антоновић да осликају иконостас цркве св. Јована Крститеља, а од украјинских мајстора највећи траг у историји српског иконописа су оставили Јов Василијевич и Василије Романович. Они су формирали и сопствене радионице у којима су сликарски занат учили бројни српски иконописци, а међу њима и Стефан Тенецки.

Личност Стефана Тенецког и његово стваралаштво били су предмет научног разматрања неколико студија, као и бројних расправних текстова (Димитријевић Микић, 1957; Ристић, 1960; Јовановић, 1970; Medeleanu, 1983; Nagy, 1997). Тенецки се сматра једним од пионира европских оријентација у српском сликарству 18. века. Рођен у Араду у другој деценији 18. века, Тенецки је својом активношћу био присутан на широкој територији историјског Баната, од Ширије до Арада, Липове и унијатске цркве у Блажу на истоку, до манастира Крушедол и других сремских локалитета, дела Бачке, све до Пеште на северу.

Верује се да је водио порекло из племићке породице из Липове. Он је својом упорношћу и радом постао омиљени сликар арадских епископа Исаије Антоновића, Синесија Живановића и Пахомија Кнежевића, који су га често ангажовали. Једно време био је и сенатор у управи града Арада. Иако се на основу овога може рећи да је био врло везан за Арад, то није утицало на његову покретљивост и рад на великој територији.

Стефан Тенецки је врло брзо стекао добар углед што је потврђено позивом да уради зидне слике у наосу манастира Крушедол, где су неколико година раније у припрати живописци били његови учитељи из Украјине. После овог посла радио је у Темишвару (1750), Араду (1757,1772, 1790), Вилову (1752), Старом Бечеју (1752), Пешти (1760), Старом Сланкамену (1764), Лугошу (1764), Блажу (1765), Руми (1772), Минишу (1775), Шиманду (1777), Ширији (1778–1779), Арад-Гају, Бекешу, Сентешу, Липови (1785), Надабу (1792) и Чертеју (1798).

Тенецки је био један од најплоднијих српски сликара друге половине 18. века. Без обзира на верску припадност наручилаца, православну, католичку или унијатску, постао је њихов миљеник. Умео је да удовољава високим теолошким знањима митроплота и епископа, захтевима градских и сеоских општина, па чак и пробирљивим унијатским верницима и свештеницима. Како каже М. Јовановић, „његово еклектичко сликарство исказује сву слојевитост и сложеност идејних сукоба између изворног сликарства средњовековног Балкана и модерних европских уметничких тековина“.

### **3. Циљ истраживања**

Циљ истраживања докторске дисертације „Религиозно сликарство Стефана Тенецког“ јесте да се систематизују постојећа знања, а затим уз теренски и архивски рад који би довео до нових открића, понуди дугачија интерпретација религиозне уметности Стефана Тенецког. Анализом верског живота српског народа објасниле би се улога црквене уметности у задовољењу духовних потреба, чиме би се попуниле празнине и о целокупном српском религиозном сликарству 18. века. Такође, један од циљева односи се и на истраживање културних, уметничких и историјских прилика ове епохе и сагледавање целокупне слике друштвених околности на територији Карловачке митрополије. Крајњи резултат овог процеса треба да представља допринос постојећим сазнањима о наведеној теми. Иако су досадашња истраживања барока у националној историји уметности произвела низ научних студија, личност и дело Стефана Тенецког и његов значај за српски барок били су мање истражени. Стога ова тема истовремено обилује неистраженим сегментима, те је коначан циљ ове тезе попуњавање научних празнина.



#### 4. Структура рада

Теза под називом „Религиозно сликарство Стефана Тенецког“, биће организована у десет поглавља:

##### 1. Увод

У уводном поглављу рада биће дефинисан предмет и циљ истраживања предложене докторске дисертације, као и објашњење методолошких основа за тумачење религиозног сликарства насталог у Србији средином 18. века (Давидов, 1968; Медаковић, 1971; Тимотијевић, 1996). Такође, биће изложен и преглед досадашњих доприноса српских и страних научника на пољу српско-украјинских уметничких веза, као и досадашња истраживања о раду и животу Стефана Тенецког (Димитријевић Микић, 1957; Ристић, 1960; Јовановић, 1970; Medeleanu, 1983; Nagy, 1997).

Барокно сликарство православног света било је усмеравано према различитим узорима. Са једне стране су истицани примери западноевропске уметности, а са друге је исторична барокна ретроспективност упућивала на поштовање традиције.

Византијски начин сликања иконе, више није могао остати чврст канон сликарског концепта. Ова формула у новом времену, у времену реалистичког опредељења које је донела још ренесанса, није била у стању да уради оно што се од ње очекивало, а то је да надокнади реални простор, перспективу и атмосферу, нити је могла да омогући реалистично сликање људске фигуре и портрета.

Српски сликари почетком 18. века, били су приклоњенији украјинској уметности. Привлачио их је нови изглед иконописа који је давао свежије утиске, и тај нови, скоро реалистични начин сликања ликова светитеља. Такође, врло битно било је и православно порекло украјинске уметности. Па ипак, на свој специфичан начин, сликари који се појављују у овом периоду (Василије Остојић, Димитрије Бачевић, Стефан Тенецки), покушали су да сажму и западноевропску уметност (преко предложака које су користили) са овом.

##### 2. Религиозно сликарство код Срба у 18. веку

У овом поглављу говориће се о религиозном сликарству и токовима уметности уопште, од двадесетих година 18. века до краја 18. века.

Српско барокно сликарство формирало се као низ утицаја наручилаца на уметнике. Наручиоци су били ти који су имали водећу улогу у развоју сликарства ове епохе. Они су покушали да уметност подреде својим потребама, жељама, схватањима па и укусу и тако су пресудно утицали на развој уметничке праксе. На другој страни, сама појава па и развој и распрострањеност српског барокног сликарства били су спутани оквирима религиозне уметности, односно цркве као институције која је тежила да уметничко стваралаштво стави у службу реформи које су спроводили карловачки митрополити који су заправо били ти ктитори и наручиоци (Тимоотијевић, 1996).

Барокна уметност најбоље је била обухваћена појмом реторичности. Сестра барокног сликарства није била поезија као у предходним епохама, него догматско-дидактична проповед, а уметници су својим сликама доприносили питањима вере исто као и проповедници својим проповедима. Сарадња сликара и проповедника, њихово узајамно деловање и ослањање на заједничке реторичке узоре били су уобичајена пракса барокног времена. Њихови омиљени начини мишљења били су симбол, метафора, алегорија, антитеза и амблем.

Када је реч о црквеном сликарству, онда се може рећи да се оно постепено али врло убедљиво ослобађало традиционалних средњовековних предрасуда. У српском барокном сликарству напушта се пракса осликавања свих зидова храма и прихвата се западноевропски начин где се уместо литургијских и наративних циклуса стављају у први план појединачне композиције. Такође, у први план сада се ставља олтарски простор а не купола. На потискивање традиционалних тумачења зидног сликарства свакако је утицао и развој црквеног мобилијара. У српским црквама у 18 веку, доминирао је високи барокни иконостас, који је постао средишње место развијеног сликарског програма. Имао је богат ликовни програм који је обухватао скоро све теме барокног религиозног сликарства, а њихова намена била је проповед.

Према речима Д. Давидовог, ово сликарство и онда кад илуструје јеванђеље, на развијеним вишеспратним иконостасима или на зидовима новоподигнутих

барокних цркава, све више описује, беседи и поучава него што надахњује и подстиче на мистицизам.

### 3. Животни пут Стефана Тенецког

Ово поглавље базираће се на биографији сликара Стефана Тенецког. Врло је битно испратити његово школовање у Украјини, повратак у Арад, његов друштвени, приватни па и политички живот који је у многome одређивао ток његовог сликарства и места на којима је радио. Посебно значајно је истаћи да су његови ктитори заправо били епископи.

На основу пронађених и сачуваних архивских података најстарији траг породице Тенецки води из 1625. године из Липове. Ердељски кнез Гаврило Бетлен уступио је те године Србима племићима из Липове, официрима и војницима неку земљу у арадској жупанији као награду за њихове војне заслуге у рату са Турцима. Наводећи ово племство поименце он наводи име Владислава Тенецког, од ког се сматра да води порекло Стефан Тенецки јер се презиме Тенецки не спомиње више у овим крајевима.

Према писању Миодрага Јовановића, Стефан Тенецки је рођен двадесетих година 18. века. У општинским књигама српског становништва у Араду, Стефан се помиње само 1747. године, и то протоколарно у књизи венчаних где стоји да је те године склопљен брак и потписан уговор између Стефана Тенецког, дворског сликара Исаија Антоновића, епископа арадског, и Стојка Михајловића који Стефану даје за жену своју кћер Марију. Заштитник Тенецког, Исаија Антоновић, као један од сведока овог уговора, својеручно га је потписао. Међутим ни у овом уговору не стоји тачан датум Стефановог рођења, али будући да је већ тада био угледан сликар, може се предпоставити да је рођен двадесетих година 18. века. Зна се да је Тенецки умро 1798. године у Ердељској области док је осликавао цркву у селу Чертеђе. Тенецки је са својом породицом живео на великом имању где је имао и виноград, у Минишу, надомак Арада. Стефан Тенецки имао је деветоро деце. Зна се да су два његова сина Атанасије и Михајло такође били сликари, али никада нису радили са њим.

Када је реч о школовању, вероватно га је епископ Антоновић послао да студира

уметност у Кијев. По повратку у Арад, Стефан Тенецки радио је иконостас манастира Бездин 1753. године, који нажалост није сачуван па се не може говорити о квалитету његових првих радова. После овог посла, добија да ослика наос манастира Крушедол, који је био врло значајан у његовој каријери, јер после њега стижу и друге наруџбине. Као што је већ речено, радио је на великој територији, и за различите ктиторе, па се сматра једним од најплоднијих српских транзитних уметника 18. века.

Осим сакралног сликарства, Стефан Тенецки бавио се и профаним. Радио је више портрета угледних људи попут епископа Антоновића, Петра Великог, али свакако најзначајнији сегмент његов профаног сликарства је аутопортрет који се сматра првим аутопортретом у српском новијем сликарству. Овај аутопортрет изложен је у сталној поставци Галерије Матице Српске, и на најбољи могући начин може показати каква је личност заправо Стефан Тенецки био, колико је био самосвестан. На слици је приказан у поодмаклим годинама на симболичан начин, како у левој руци држи палету и четкицу, док му је у десној перо које замаче у дивит. Обучен је у богату одећу угарских племића а коса му је седа и покупљена у реп. Фигура је приказана у ентеријеру неке грађевине са готским луцима, можда је у питању већница. Овако репрезентативним аутопортретом, налик оним Диреровим, Тенецки је хтео да скрене пажњу на своје племићко порекло, на сликарски позив, али и на свој политички положај у друштву, пошто је једно време био сенатор града Арада.

#### 4. Арадска епархија

У овом поглављу говориће се о културно-историјским приликама у Араду и уметничкој делатности Стефана Тенецког на овом простору.

Арадска епархија захватала је подручје северно од Темишварске епархије, преко Мориша према сливу реке Криш, односно град Арад као средиште епархије и његову околину. Године 1695. настала је ова епархија у време реорганизације православне цркве, а на њено чело стао је епископ Исаија Ђаковић, које је године 1708. изабран за првог српског митрополита у Аустријском царству. Битни за живот и рад Стефана Тенецког у овој области били су епископи Исаија Антоновић (1731–1748) и Синесије Живановић (1751–1768). Може се рећи да је Стефан Тенецки био

њихов придворни сликар и да је због тога у овој области осликао највећи број храмова.

На овом простору урадио је иконостас цркве Успења Богородице у Галши (1749), иконостас придворне капеле старе Арадске епископије, иконостас цркве св. Петра и Павла у Араду (1771–1772), иконостас цркве св. Јована у Араду (1756–1790), иконостас парохијске цркве, Шиманд, иконостас парохијске цркве, Миниш (1775) и иконостас у Надабу (1792). Осликао је манастир св. Симеона Столпника у Арад-Гају, манастир у Липови (1785–1786) и цркву у Ширији (1789).

Црква св. Петра и Павла у Араду подигнута је 1702. године и она је сада најстарија зграда у граду. Темелј и носећи зидови грађени су од тесаног камена, а свод је делимично од опеке и дасака. Звоник је додат 1790. године, а данашњи изглед црква је добила 1822. када је реконструисао Сава Текелија. Када је реч о унутрашњости цркве, постоје подаци из времена грађења олтарске преграде; дрвена подлога завршена је 1769, а Стефан Тенецки је 1771. или 1772. вероватно завршио осликавање иконостаса, целивајуће и друге појединачне иконе. Никола Алексић је чистио овај иконостас и додао још неке појединачне иконе, а коначно је замењен 1863. године и продат цркви у Фискуту (Бугарски, 2008).

На позив православне заједнице у Липови, 1785. године Тенецки је осликао цркву и урадио 65 икона, укључујући: Распеће и Тајну вечеру којим је потврдио своје значајно место у историји румунског и српског сликарства барока. Многи верују да је ово његово најзрелије и најпотпуније дело.

Северно од Липове у месту Ширији, Стефан Тенецки осликао је иконостас у румунској цркви св. арханђела Михаила и Гаврила. Како је овај посао радио 1789. године ово се сматра једним од његових познијих дела. Црква је постојала још од 1528. године а торањ је додат 1769. У распореду икона на иконостасу задржана су уобичајена правила осликавања олтарске преграде.

## 5. Темишварска епархија

У овом делу рада биће речи о раду Тенецког у области Темишварске епархије где је урадио иконостас Саборне цркве (1750) и зидно сликарство и иконостас парохијске цркве у Лугошу (1764).

Темишварска епархија обухватала је северни део Баната, према реци Моришу на северу и Вршачкој епархији на југу. Битан за рад Стефана Тенецког у овој епархији био је епископ Георгије Поповић (1744–1757), који је у пратњи патријарха Арсенија IV прешао у Хабзбуршко царство. У време његовог делања у епархији, радило се на јачању просперитета у духовном погледу. Био је ктитор Саборне цркве, и већи део Епископског двора саграђен је тих година.

Стефан Тенецки је на позив епископа Георгија Поповића, радио иконостас Саборне цркве у Темишвару. У овом граду је од давнина постојао храм посвећен св. Георгију који је заштитник града, о чему сведоче прикази те цркве на старим ведутама града а такође се слика грађевине налазила и на грбу епархије. Црква је вероватно настала пре доласка Турака у Темишвар, дакле пре 1552. године и опстала је у време Турака, али је настрадала у пожару 1737. године. Десетак година касније, почиње да се гради данашња Саборна црква, посвећена Вазнесењу господњем, као наследница ове старије настрадале. Она је једна од најстаријих грађевина у граду. Прва фаза грађења завршена је 1748. године. Темелји и зграда до крова изведени су у данашњем облику, а подизање и украшавање звоника завршено је 1791. године.

Првобитни иконостас ове цркве дело је Стефана Тенецког, и мада се ради о врло квалитетно уметничком домету, овај иконостас је замењен новим после 1830, и продат је барону Јовану Стојановићу од Лацунаш 1836. године. Према новијим истраживањима иконостас се тренутно налази у некада православној, а сада унијатској цркви у селу Лацунаш (Бугарски, 2008).

## 6. Сремска епархија

У 6. поглављу доктората говориће се о делатности Стефана Тенецког на подручју Сремске епархије. О личностима и општим приликама у Срему у 18. веку.

Стефан Тенецки је извео зидно сликарство у наосу манастира Крушедол 1756. године, које је према оцени Миодрага Јовановића „његово најзначајније дело, којим је обележио коначну превласт украјинског барока код Срба у Карловачкој митрополији“. Такође за Крушедол урадио је и групу од шест целивајућих икона малих формата, осликаних са обе стране по наруџбини вршачког епископа Јована

Ђорђевића 1766. године.

Тенецки је радио и иконостас цркве св. Николе у Старом Сланкамену 1764. године у прелазном стилском периоду који својим ликовним обликовањем и вештом израдом спада у његова боља остварења. Ова црква, после цркве у Купинову сматра се најстаријом у Срему, и сачувала је свој првобитни облик до данас. Већ 1501. године се први пут појављује у записима, а по народном предању саграђена је 1468. године по наредби деспота Ђурађа Бранковића. Захваљујући доброј позиције цркве на сувом и узвишеном месту, ово архитектонско дело се доста добро очувало. Стефан Тенецки је овде насликао педесетак икона и то 8 у соклу иконостаса, 6 престоних у првом реду иконостаса, затим 12 празничних, 12 апостола и еванђелиста и 12 старозаветних у другом реду иконостаса, а у трећем реду Распеће са Јованом Богословом и Маријом. На владицином трону урадио је 4 иконе. Иконостас и владин трон, пошто су уграђени делови црквеног мобилијара третирани су конзерваторски и рестаураторски истовремено са обновом архитектуре храма 1967. и 1868. године.

Тенецки је насликао и иконостас Вазнесењске цркве у Руми 1772. године. Ова црква подигнута је између 1756. и 1761. године, а њен оснивач био је Пантелејмон Хранислав који је верује се и позвао сликара. Првобитни иконостас Стефана Тенецког није у целости сачуван и подвргнут је бројним реконструкцијама.

## 7. Бачка епархија

У овом делу доктората анализираће се делатност сликара Тенецког у Бачкој епархији која је као дијецеза настала још у 16. веку.

Стефан Тенецки радио је иконостас цркве св. Стефана Дечанског у Вилову 1752. године, што се сматра једним од његових првих потписаних радова, али овај иконостас вероватно није био примарно рађен за ову цркву. Првенствено, јер је црква подигнута 1806. године, а и мало је вероватно да би сликар тог угледа из северног Баната радио иконостас за неку забачену цркву у Бачкој. Могуће је како и стоји у једном приватном летопису писаном по предању који се чува у Вилову, да је Тенецки овај иконостас радио заправо за цркву у Старом Бечеју, и то ону другу подигнуту, 1744. године, а да је пренет у Вилово у 19. веку. Да је Стефан Тенецки

радио иконостас цркве у Старом Бечеју 1752. године, сасвим је могуће јер је у то време Бечеј био чисто српско насеље, главно место у потиској граници и седиште потиског дистрикта. Иконостас је вероватно однешен пре 1849. године у Вилово, јер је црква 1849. године страдала у пожару за време Мађарске буне. Зна се да је српско становништво бежећи испред Мађара са собом носило скупопценије црквене предмете и сакривало их у села Вилово, Мошорин и Лок. Пошто је рад Стефана Тенецког на иконостасу био врло цењен, вероватно је тад растављен у комаде и пренет у Вилово, где је прилагођен простору у коме се и сада налази. Приликом склапања делова иконостаса дрворезбарски орнаменти су на неколико места неправилно повезани. Вероватно због мање ширине ове црквене лађе, поједине иконе су изостављене па се на иконостасу налазе само 2 престоње иконе, 10 икона апостола и десет различитих икона. Неупотребљене иконе са иконостаса смештене су у споредним црквеним просторијама.

#### 8. Будимска епархија

У овом, осмом, поглављу биће речи о раду Тенецког у Будимској парохији као и о културним и историјским дешавањима у овој парохији у 18. веку. Процват Будимске епархије, десио се после Велике сеобе Срба када је око осам хиљада породица дошло је у Сентандреју, а митрополит Јефtimiје Поповић, по одобрењу цара Леополда I, потврђен је за будимског епископа са титулом „епископ будимски, пештански, сентандрејски, стонобеоградски, сечујски, сигетски, мухачопољски“. Битан, за рад Стефана Тенецког на овом простору, био је Дионисије Новаковић, епископ од 1749–1767. године.

Црква св. Георгија у Пешти саграђена је још у 17. веку на темељима средњовековног храма о коме се врло мало знало због страдања током ратних разарања за време ослобађања Пеште од Турака. О овом храму постоје забелешке из црквених књига са краја 17. века. Од њега је остао само олтар који се разликује од наоса по масивним зидовима са малим полукружним прозорима. У олтару налазе се мошти св. Георгија, тачније његова шака, коју је донео монах Герман из Свете земље. Та црква из 17. века, била је скромних димензија, па је због потреба новопридошлих верника срушена 1731. године и уз стари олтар дозидан је



данашњи наос и темељи звоника. Коначна градња је завршена 1752, када је додат звоник и од тад црква св. Георгија има данашњи изглед. Архитекта је био Андреас Мајерхофер из Салцбурга. Стефан Тенецки је урадио иконостас 1760. године, међутим храм је задесила поплава 1838. године и он је уништен у потпуности. Остале су само две иконе св. Петра и Павла.

Стефан Тенецки радио је и у местима Бекеш и Сентеш.

## 9. Ердељ (Трансилванија)

У 9. делу доктората говориће се о делима Стефана Тенецког у области Трансилваније. Источно од Баната и Кришине налази се Ердељ (Трансилванија). Ердељ је био кнежевина под врховном влашћу Турске до 1688. године када се нашао у оквирима Хабзбуршке монархије. На овом простору у 18. и 19. веку католичка црква је чинила велики притисак на румунско православно становништво да приме грко-католичку веру. У одбрану православних Румуна стала је сама аустријска влада која је одлучила да у овој области постави српског епископа који ће бити одговоран директно влади а не Карловачкој митрополији. Изабран је будимски епископ Дионисије Новаковић 1761. године када је добио на управу и Трансилванијску епархију.

Године 1765. Тенецки ради иконостас грко-католичке саборне цркве св. Тројице у Блажу. Рад у овој цркви врло је специфичан јер осим у православним он ради и у унијатској цркви. Иако су биле под снажним утицајем Рима, унијатске цркве су у погледу ритуала и унутрашње декорације, остале исте као православне. Задржани су иконостаси са свим темама и аутентичношћу као у православним црквама. У унијатској цркви у Блажу, Тенецки је највише показао свој западњачки манир у поређењу са другим делима које је радио за српске и румунске православне цркве. Нова сликарска декорација на зиду ове цркве није умањила њену импресивну величину. Незадовољни због слабе припремљености и велике конзервативности католичких сликара, унијати који су имали озбиљне намере и материјална средства, инсистирали су да ангажују најбољег тадашњег сликара и избор је пао на „Стефана Тенецког, арадског сликара“. Тенецки је имао важну мисију, требао је да ослика 108 икона.

Хронолошки гледано, Тенецки своја позна дела ствара на овом простору , а верује се да је и преминуо у току радова на цркви у селу Чертеђе код Клуџа (Certege, 1798).

## 10. Закључак

Последње поглавље предвиђено је за закључна разматрања. У њему ће бити сумиране главне тачке у тумачењу религиозног сликарства Стефана Тенецког у 18. веку до којих се дошло у претходним поглављима. Сагледавањем постигнутих резултата истраживања и тумачења биће изнет закључак о барокном религиозном сликарству у српској уметности 18. века кроз стваралачку опус Стефана Тенецког.

## 5. Основне хипотезе од којих ће се полазити у истраживању

- Стефан Тенецки сматра се првим сликаром 18. века који је прилагодио западноевропски барок потребама православних Срба и Румуна.
- Црквено сликарство је представљало један од основних елемената у изградњи верског идентитета који је у премодерно доба представљао основ организовања српског народа.
- Улога сликара у том процесу није била занемарљива јер је он користио визуелна средства која су у реторичној култури барока имала важно место.
- У заједници са сликарима су деловали и учени представници црквене јерархије који су били главни творци и наручиоци нове реформисане црквене уметности.
- Стилске одлике, нова иконографија и тематика иконописа су непосредно произишавали из верско-политичких програма потеза црквених власти у циљу верске консолидације српског народа.
- Стефан Тенецки се у свом иконопису ослањао на западноевропске графичке предлошке, што отвара могућност за преиспитивање његовог односа према канонским православним сликама и новом „амбивалентном“ односу према традиционалном наслеђу.

## 6. Методолошки оквир истраживања

Као научно-истраживачки метод у докторској дисертацији „Религиозно сликарство Стефана Тенецког“ користиће се неколико приступа који ће бити у складу са савременим токовима историјско-уметничког размишљања. С обзиром да се ради о стваралаштву једног аутора дисертација ће се заснивати на монографском приступу. Теренски рад имаће за циљ пописивање, тумачење и описивање радова Стефана Тенецког, као и проверу постојећих прикупљених чињеница са критичког, аналитичког и интердисциплинарног полазишта. Теренска истраживања биће обављена у Србији, Румунији и Мађарској. Добијени резултати филтрираће се анализом, компаративним методом и паралелном применом различитих историјских дисциплина.

Иконографска разматрања његовог дела су врло важан метод у дисертацији због сликареве тежње да се служи језиком религиозног сликарства. Овај метод је веома заступљен у истраживачком раду јер доводи у везу ликовну уметност са филозофијом, религијом, митологијом, и користи се углавном за препознавање тема и мотива. (Бодин, 1989, 2000, 2001; Тимотијевић, 1989, 1990, 1996).

Како би се реконструисало целокупно дело Стефана Тенецког потребно је послужити се и реконструктивним и упоредним методом, и на тај начин надоместити део његовог сликарства који није сачуван.

## **7. Очекивани резултати и научни допринос**

Очекивани резултати предложене докторске дисертације односе се на боље познавање уметности Стефана Тенецког и подручја на ком је радио, односно његовог религиозног сликарства, па и саме српске ументости 18. века.

У досадашњим истраживањима расветлио се један део живота и дела овог сликара, али критичким, синтетичким и аналитичким методом очекује се реконструкција уметникове делатности као и попуњавање празнина у барокној уметности православног света у овом делу Европе.

## Литература:

Аћимовић Љиљана, „Две непознате иконе Јова Василијевича“, *Свеске ДИУС 17* , 1986.

Бугарски Стеван, *Српско православље у Румунији*, Темишвар-Београд-Нови Сад, 1995.

Balazs, E. H., *Hungary and the Habsburgs, 1765-1800: An Experiment in Enlightened Absolutism*, Budapest 1997.

Brajović, S., *U Bogorodičinom vrtu: Bogorodica i Boka Kotorska –barokna pobožnost zapadnog hrišćanstva*, Beograd 2006.

Брајовић Саша, *Ренесансно сопство и портрет*, Београд 2009.

Beales,D., *Prosperity and Plunder: European Catholic Monasteries in the Age of Revolution, 1650-1815*, Cambridge University Press 2003.

Beales, D.,*Enlightenment and Reform in Eighteenth-Century Europe*, London 2005.

Васић Павле, „Доба барока: студије и чланци“, *Уметничка академија*, Београд 1971.

Васић Павле, *Сликаство XVIII века у северној Војводини*, Нови Сад, 1990.

Васић Павле,*Уметничка топографија Сремских Карловаца*, Нови Сад 1978.

Вујовић Бранко, „Утицај Јова Василијевича и његових ученика на развој сликарства у Србији у XVIII веку“, *Свеске друштва историчара уметности Србије 17*, Београд 1986.

Вуксан Бодин, „Идеје реформе и појаве бакрореза код Срба у XVIII веку“, *ЗФФ 16 (1989)*, 199–222.

Вуксан Бодин, „Украјинска богословска литература и барокизација српске ликовне уметности у XVIII столећу“, *Саопштења 32–33 (2000–2001)*, 61–80.

Wölfflin, Heinrich, *Renaissance and Baroque* (Reprinted 1984; originally published in German, 1888).

Грдинић Никола, „Морална симболика и емблематика украјинског порекла у српској књижевности 18.века и прве половине 19. века“, *Зборник за славистику 24*, Нови Сад 1983.

Давидов Динко, „О украјинско српским уметничким везама у 18. веку“, *Зборник Матице српске за ликовне уметности 4* , Нови Сад, 1968.

Давидов Динко, „Украјински утицај на српску уметност средине 18. века и сликар Василије Романовић“, *Зборник Матице српске за ликовне уметности* 5, Нови Сад 1971.

Давидов Динко, „Непознати бакрорези XVIII века“, *Зборник Матице српске за ликовне уметности* 8, 1972.

Давидов Динко, *Иконе српских сликара у Мађарској*, Нови Сад, 1973.

Давидов Динко, „О руско-украјинским и српским уметничким везама“, у: *Студије о српској уметности XVIII века*, Београд 2004.

Давидов Динко, *Српска графика*, Галерија Матице српске, Нови Сад 1973.

Давидов Динко, *Српска графика XVIII века*, Матица српска, Балканолошки институт САНУ, Нови Сад-Београд 1986.

Давидов Динко, *Споменици Будимске епархије*, Завод за заштиту споменика културе Београд и галерија Матице српске Нови Сад 1990.

Давидов Динко, „Иконе 18. века из Николајевске цркве у Старом Сланкамену“, *Зборник за ликовне уметности* 6, Нови Сад 1970.

Димитријевић Микић Олга, „Стефан Тенецки банатски сликар из 18. века“, *Рад војвођанских музеја св.6*, Нови Сад, 1957.

Ђурић Миловановић Александра, *Двоструке мањине у Србији. О посебностима у религији и етницикету Румуна у Војводини*, Београд, 2015.

Зборник матице српске 8, 1954.

Зборник радова са научног скупа "Три века Карловачке митрополије 1713-2013", приредили Дејан Микавица, Драго Његован (Сремски Карловци: Епархија сремска; Нови Сад: Филозофски факултет, Одсек за историју: Мало историјско друштво) 2014.

Зеремски Вида, *Библиографија Галерије Матице српске 1896-2002*, Галерија Матице српске, Нови Сад 2004.

Историја српског народа, IV књига, *Срби у 18. веку*, Српска књижевна задруга, Београд, 2001.

Јовановић Миодраг, „Иконе Стефана Тенецког у Ширији“, *Зборник Филозофског Факултета II-1*, Београд, 1970.

Јовановић Миодраг, „Иконостас манастира Бездина“, *Зборник за ликовне*

уметности 6, Београд, 1970.

Јовановић Миодраг, *Три века српског сликарства*, Београд, 2009.

Јовановић Миодраг, *Сликарство Тамишварске епархије*, Нови Сад, 1997.

Јовановић Миодраг, *Српски манастири у Банату*, Београд, 2000.

Јовановић Миодраг, *Српско црквено сликарство и градителство новијег доба, "Каленић"- Издавачка установа Епархије шумадијске- Крагујевац, Друштво историчара уметности Србије-Београд, 1987.*

Јовановић-Кусовац-Шелмић, *Уметничко благо Срба у Румунији*, Београд-Нови Сад, 1991.

Кашанин Милан, *Два века српског сликарства*, Београд, 1942.

Коларић Миодраг, „Модернизација српског сликарства у раздобљу зографа и молера“, *Зборник Матице српске* 8, Нови Сад, 1954.

Коларић Миодраг, „Основни проблеми српског барока“, *Зборник за ликовне уметности* 3, 1967.

Костић М., „Сликашки занати код Срба у 18.веку“, Гласник Историјског друштва у Новом Саду, III-1, 1930.

Kitson, Michael: *The Age of Baroque. Landmarks of the World's Art*. London: Hamlyn; New York: McGraw-Hill, 1966.

Кулић Бранка, *Новосадске дрворезбарске радионице у XVIII веку*, Галерија Матице српске, Нови Сад, 2007.

Лесек Мирјана, *Уметничка баштина у Срему*, Матица српска, Нови Сад 1993.

Лесек Мирјана, *Прилог проучавању Василија Романовича, Уметничка баштина у Срему*, Матица српска, Нови Сад 2000.

Лесек Мирјана, *Уметничка баштина у Срему II*, Завод за заштиту споменика културе, Сремска Митровица 2004.

Лесек Мирјана, *Барокно сликарство у Срему*, Матица српска- Одељење за ликовне уметности, Нови Сад 2001.

Матић Светозар, „Итика Јерополитика“, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор VII, Београд 1927.

Medeleanu Horia, „The life of an 18th century painter: Ștefan Tenețchi, *Revue des études sud-est européennes*“, *Institut d'études sud-est européennes*, Bucarest, 1983.

- Медаковић Дејан, *Путеви српског барока*, Београд, 1971.
- Медаковић Дејан, *Трагом српског барока*, Београд 1976.
- Медаковић Дејан, *Српска уметност у XVIII веку*, Српска књижевна задруга, Београд 1980.
- Медаковић Дејан, *Барок код Срба, Положај српског народа у Аустрији током 18. века*, Загреб 1988.
- Михаиловић Георгије, *Српска Библиографија XVIII век*, Народна библиотека Србије, Београд 1964.
- Михаиловић Радмила, "Утицај западноевропске иконографије на композиције "Удовичина лепта" и "Изгнање трговаца из храма" у српском сликарству XVIII века", *Зборник Матице српске за ликовне уметности* 2, Нови Сад 1966.
- Михаиловић Радмила, "Српски иконостас XVIII века и огледало", *Дело XXVIII*, 1982.
- Микић Олга, „Нови архивски подаци о сликару Стефану Тенецком“, *Зборник за ликовне уметности* 5, Београд, 1969.
- Микић Олга, Лепосава Шелмић, *Мајстори прелазног периода српског сликарства XVIII века*, Нови Сад, 1981.
- Микић Олга, „Још један прилог о сликару Стефану Тенецком“, *Грађа за проучавање споменика културе Војводине*, Књ. 8/9, 1978/1979.
- Милановић-Јовић Оливера, „Иконостас Стефана Тенецког у Вазнесењској цркви у Руми“, *Зборник за ликовне уметности* 2, Београд, 1966.
- Милановић-Јовић Оливера, „Иконостас Николајевске цркве у Старом Сланкамену“, *Зборник за ликовне уметности* 6, Београд, 1970.
- Милановић Мила, „О портрету једног војника и о портретима наших ратника уопште“, *Зборник за ликовне уметности* 4, Београд 1968.
- Михаиловић, Г., *Српска библиографија XVIII века*, Београд 1964.
- Nagy Márta, „Stefan Tenecki and the products of his workshop in Hungary“, *Зборник Матице српске за ликовне уметности* 25, Novi Sad, 1997.
- Негру Адријан, "Два века црквеног сликарства у Банату", *Иновације у настави* - часопис за савремену наставу, Универзитет у Београду, Учитељски факултет, 2009, вол. 22, бр. 1, pp. 79-90.

Panofsky, Erwin , "Three Essays on Style". The MIT Press: 19.,1995.

Паскутини-Мосор, Дубравка,"Проблеми пољске барокне уметности и њен утицај на Украјину", *Западноевропски барок и византијски свет*, Београд 1991.

Пашченко М.Евгениј, „Актуализација средњовековља у украјинском и српском бароку“, *Западноевропски барок и византијски свет*, Београд 1991.

Петровић Душан, *Карловачка митрополија: (1713- 2013)*, *Српска православна епархија сремска*, Сремски Карловци 2013.

Петровић, В.,Кашанин, М., *Српска уметност у Војводини: од доба деспота до уједињења*, Нови Сад 1927.

Peşikan Ovidiu, *Istoriја Rumuna*, Clio, Beograd, 2015.

Поповић М, Ристовић М, Тимотијевић М, *Историја приватног живота у Срба од средњег века до савременог доба*, Clio, Београд 2011.

Радојчић Никола, „Кијевска академија и Срби“, *Српски књижевни гласник XXXI-9*, Београд 1913.

Ристић Вера, „Стефан Тенецки у Румунији“, *Зборник Народног музеја 2*, Београд, 1960.

Ристић Вера, *Српско сликарство 18-20. века : одабране студије*, Галерија Матице српске, Нови Сад, 2005.

Руварац Димитрије, *Опис српских фрушкогорских манастира*, Српска манастирска Штампарија, Сремски Карловци, 1903.

Руварац Димитрије, „Циркулар Арсенија Јовановића о светковању празника и о забрани куповања икона од којеквих молера“, *Богословски гласник XX, 1-6*, Сремски Карловци 1911.

Самарџић Радован, Јован Милићевић, Рајко Веселиновић,Славко Гаврилиовић, Александар Форичковић, Новица Ракочевић, *Историја српског народа, књига IV први том, Срби у XVIII веку*, друго издање, Српска књижевна задруга, Београд, 1994.

Севдић Јован, „Конзервација и рестаурација иконостаса Стефана Тенецког и владичанског трона са конзервацијом фреске у цркви у Старом Сланкамену“, *Зборник заштите споменика културе; књ. 24*, Београд, 1974.

Симић Владимир, *За љубав отаџбине*, Галерија Матице српске, Нови Сад 2012.



Симић Владимир, Мишић Снежана, *Сава Текелија велики српски добротвор*, Галерија Матице српске, Нови Сад, 2010.

Стевановић Миладин, *Патријарх Арсеније III Чарнојевић и велика сеоба срба*, Књига-комерц, Београд 2006.

Стошић Љиљана, *Српска уметност 1690-1740*, Балканолошки институт САНУ, Београд 2006.

Стошић Љиљана, *Западноевропска графика као предложак у српском сликарству 18. века*, Београд, 1992.

Таранушенко, Стефан, „О украјинском иконостасу XVII и XVIII века“, *Зборник Матице српске за ликовне уметности 11*, Нови Сад 1975.

*Темишварски зборник 1*, Матица Српска, Нови Сад, 1994.

*Темишварски зборник 2*, Матица Српска, Нови Сад, 2000.

Тимотијевић Мирослав, *Српско барокно сликарство*, Нови Сад, 1996.

Тимотијевић Мирослав, *Рађање модерне приватности: приватни живот Срба у Хабзбуршкој монархији од краја 17. до почетка 19. века*, Београд 2006.

Тимотијевић Мирослав, *Манастир Крушедол*, том I,II, Београд 2008.

Тимотијевић Мирослав, *Теодор Илић Чешљар (1746-1793)*, Галерија Матице српске, Нови Сад 1989.

Тимотијевић Мирослав, „Иконографија парабола у српском барокном сликарству и украјински проповедачки зборници“, *Зборник Матице српске за ликовне уметности 26*, Нови Сад 1990.

Тимотијевић Мирослав, *Црква светог Георгија у Темишвару*, Матица српска, Нови Сад 1996.

Тимотијевић Мирослав, „Гаврил Стефановић Венцловић и барокна пикторална поетика“, *Рачански зборник 1*, Бајина Башта 1996.

Тимотијевић Мирослав, "Богородица Бездинска и верско политички програм Арсенија IV Јовановића", *BALCANICA XXXII-XXXIII*, Балканолошки институт САНУ, Београд 2001-2002.

Тодић Бранислав, *Српски сликари од XIV до XVIII века*, књига I, Покрајински завод за заштиту споменика културе Петроварадин, Платонеум д.о.о. Нови Сад, 2013.

Тодић Бранислав, „Јов Василијевић у Карловцима 1743-1744. године“, *Зборник*

*Народног музеја XVIII-2, Историја уметности, Народни музеј Београд 2007.*

Тодић Бранислав, *Радови о српској уметности и уметницима XVIII века по архивским и другим подацима*, Галерија Матице српске, Нови Сад, 2010.

Церовић Љубивоје, *Срби у Румунији*, Матица српска, Нови Сад, 1997.

Церовић Љубивоје, *Срби у Араду*, 2007.

Шелмић Лепосава, *Српско зидно сликарство 18. века*, Нови Сад, 2004.

Шелмић Лепосава и сарадници, *Монографија галерије Матице српске*, Галерија Матице српске, Нови Сад 2001.

Наставно-научном већу  
Филозофског факултета у Београду

**РЕФЕРАТ О КВАЛИФИКОВАНОСТИ КАНДИДАТА И ПОДОБНОСТИ  
ПРЕДЛОЖЕНЕ ТЕМЕ ЗА ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ**

Кандидаткиња: Јована Колунџија

Тема: *Религиозно сликарство Стефана Тенецког*

Ментор: др Владимир Симић, доцент

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Јована Колунџија рођена је 1985. године у Београду. После завршене Треће београдске гимназије, уписала је Филозофски факултет у Београду (2004/2005), одсек историја уметности. Дипломирала је 2010. године са темом *Манастир Савина- Мала Успенска црква*. Године 2011/2012. уписала је докторске студије на катедри историје уметности.

Од 2012. године ангажована је на пројекту Балканолошког института САНУ „Дунав и Балкан: културно-историјско наслеђе“ (бр. 177006) као истраживач-приправник. У звање истраживач-сарадник изабрана је 2016. године. До сада је објавила четири самостална научна рада, од којих је један у међународном часопису на енглеском језику.

За време студирања научна интересовања су јој била везана за визуелну културу у 18. веку, преплитање источних и западних утицаја на српску уметност новог века и српско-румунске везе у уметности 18. века. Служи се енглеским и француским језиком.

Објавила је неколико научних и стручних чланака:

**1) *Begining of Baroque Tendencies in the Serbian Illustrated Books Stematographia: Analysis Portrait of Emperor Dusan between Chronos and Minerva*, Studii de Știința și Cultura, vol. XII, no. 1(44) (2016), 183–190.**

**2) *Слика манастира Милешеве и околине у белешкама путописаца 17. и 18. века*, Наша прошлост 16 (2015), 53–61.**

**3) *Мала Успенска црква у манастиру Савина I*, Свеске 119 (2016), 155-162.**

**4) *Мала Успенска црква у манастиру Савина II*, Свеске 120 (2016), 155-161.**

## 2. Предмет и циљ дисертације:

Докторска дисертација Јоване Колунције посвећена је истраживању проблема религиозног сликарства Стефана Тенецког, једног од водећих српских мајстора раног барока. Иако су његова личност и стваралаштво били обрађивани у више студија и расправних текстова, и даље је остало много неразјашњених проблема. Пореклом из старе арадске племићке породице, Тенецки је до краја живота остао везан за то место претворивши га у центар своје сликарске делатности. Својим преданим радом је брзо постао придворни сликар арадских епископа, да би потом проширио своју делатност на целу територију карловачке митрополије, а затим и на наручиоце из других конфесија – римокатоличке и унијатске. Како до сада његово сликарство није сагледавано у целини, већ засебно унутар појединачних ентитета, како националних (српског, румунског и мађарског) тако и верских (православни, католици, унијати), циљ овог истраживања је да се употпуне, систематизују и у новом коду контекстуализују знања о Тенецком. Сврха рада је да се применом стандардне методологије историје уметности пружи ново тумачење његовог сликарства, као и да се укаже на различите токове развоја религиозне уметности код Срба у Хабзбуршкој монархији.

## 3. Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације:

Текст докторске дисертације Јоване Колунције је организован у десет поглавља:

1. Увод
2. Религиозно сликарство код Срба у 18. веку
3. Животни пут Стефана Тенецког
4. Арадска епархија
5. Темишварска епархија
6. Сремска епархија
7. Бачка епархија
8. Будимска парохија
9. Ердељ (Трансилванија)
10. Закључак

## 4. Основне хипотезе од којих ће се полазити у истраживању:

Рад се заснива на неколико радних хипотеза које ће послужити као полазишне тачке

у анализи биографије и опуса Стефана Тенецког. Њима се истичу и дефинишу проблеми чије разрешење је кључно за разумевање места његовог иконописа унутар српског барокног сликарства. Сматра се да је Тенецки један од првих сликара који је украјинско православно сликарство прилагодио потребама јерархије Карловачке митрополије и увео га у оквире средњоевропске уметности. Религија која је представљала један од кључних елемената у изградњи колективног идентитета премодерних заједница, имала је у иконопису један од важних визуелних симбола тог заједништва. Стога се у раду преиспитује улога Тенецког у верско-политичким програмима карловачке јерархије. Проблем верског идентитета се додатно заоштрава у случају овог сликара јер је он упркос верској нетрпељивости добијао и прихватао наруџбине од супротстављених конфесија. На примеру Тенецког се поставља и преиспитује теза о мобилности уметника у новом веку, узимајући у обзир огромну територију на којој је он оставио своја уметничка дела. Такође, идентификацијом графичких предлогака које је користио за своје композиције утврђују се његови интелектуални и уметнички хоризонти.

##### 5. Методе које ће се у истраживању применити:

Монографски приступ уметнику богатог и разноликог опуса као што је Стефан Тенецки изискује широки спектар метода не би ли се добили резултати који би омогућили нову интерпретацију. Црквено сликарство ће бити анализирано путем стандардне методологије историје уметности која се базира на иконографским студијама, стилској анализи и студијама визуелне културе. Проблеми који се тичу Тенецког у контексту верског и етничког осећања, како колективног тако и индивидуалног, биће изведени из ширег методолошког оквира историјско-хуманистичких дисциплина. Предуслов за ово је теренски рад у црквама у Србији, Румунији и Мађарској у којим ће бити сакупљена, пописана и систематизована његова сликарска дела – појединачне иконе и иконостаси. Тек након окончања овог посла биће могуће приступити критичкој анализи прикупљеног материјала.

##### 6. Очекивани резултати и научни допринос:

Добијени резултати би омогућили потпунији увид у живот и дело Стефана

Тенецког и додатно осветлили његово религиозно сликарство. Посредно би допринели новим сазнањима о целокупном српском сликарству 18. века, али и разјаснили сложене друштвене односе између црквених патрона и сликара, и расветлили место и улогу религиозне уметности у контексту духовних потреба српског народа у 18. веку.

#### 7. Закључак:

На основу образложења предлога теме докторског рада, његове исцрпности и значаја за истраживања националне историје уметности, комисија предлаже да се докторанткињи Јовани Колунџији одобри израда докторске дисертације на тему *Религиозно сликарство Стефана Тенецког*.

у Београду 09. 03. 2017.

Комисија:

др Бранислав Тодић, редовни професор  
Филозофски факултет у Београду

др Мирослава Костић, виши научни сарадник  
Филозофски факултет у Београду

др Љиљана Стошић, научни саветник  
Балканолошки институт САНУ

Ментор:

др Владимир Симић,  
доцент  
Филозофски факултет у  
Београду